

Ngòi i đi tìm sông Đò Chú

Tác Giả: Nhà s' h'c Lê Văn Lan

Thứ Sáu, 19 Tháng 3 Năm 2010 04:26

“Täi lúc có träi đät thì có núi sông. Näi cäi nào có phäi näi cäi yäi.

Viäc đäi nhäi giäi häi näi đäi ngäi cách là viäc cäi näi phäi làm träi cäi tiên khi mäi đäi ngäi näi cäi” – đó là nhäi ngäi dòng đäi tiên mà nhà s' h'c Phan Huy Chú đã đät bút viät khi soäi näi bäi “Läi chäi triäi uäi hiäi näi chäi ngäi loäi chí”.

Häi cuäi Lê đäi uäi Nguyäi näi, ông “Käip Thäi yäi” Phan Huy Chú äi Núi Thäi yäi – Sài Säi näi, 10 năm vào hang núi soäi näi bäi bách khoa thäi s' h'c “Läi chäi triäi uäi hiäi näi chäi ngäi loäi chí”, đã viät äi “chäi” thäi nhäi täi – là “Đäi đäi a chí” – cäi a sách, räi ngäi: “Các đäi òäi äi Väi Xuyäi näi, Täi Long, Bình Xäi, Phäi ngäi Đäi, là nhäi ngäi näi chäi a gäip cäi a cäi i, nguäi näi läi cäi a các đäi i đäi uäi do đó sinh ra”, và “Läi yäi sông Đäi Chú làm giäi häi näi, đäi ngäi lên mäi cäi đá, bäi cäi täi đäi yäi mäi đäi nhäi”.

Sông Đò Chú – Dòng sông äi yäi äi đäi uäi?

Đäi bao lâu và cũng đã bao ngäi äi đi tìm räi iäi.

Nhà bác h'c Phan Huy Chú äi đäi uäi thäi käi 19, viät nhäi ngäi dòng “Đäi đäi a chí” này bäi ngäi Hán ngäi . Các väi đäi chäi giäi khäi käinh cäi a Viäi n Säi h'c, giäi a thäi käi 20, khi đäi chäi ra quäi cäi ngäi nhäi ngäi dòng này, đã chú thích: “Sông Đäi Chú äi phäi a bäi cäi châu Väi Xuyäi näi, sát mäi đäi ngäi Täi Long”.

Väi yäi là dòng sông mang tên cäi Đäi Chú có liên quan đäi näi vùng mäi Täi Long näi iäi tiäi ngäi äi vùng biên cäi ngäi phäi a Bäi cäi.

Väi vùng mäi Täi Long này, các s' thäi näi Quäi cäi quán triäi uäi Nguyäi näi giäi a thäi käi 19, viät räi trong bäi “Khäim đäi nhäi Viät s' thäi thông giám cäi ngäi mäi cäi” räi ngäi: “Núi Täi Long äi đäi a phäi näi xã Täi Long, châu Väi Xuyäi näi. Khoäing säi näi trong núi, có đá nam châm và đäi ngäi đäi, läi có chäi läi näi cäi ngân sa, nên cũng gäi là Xäi ngäi Bäi cäi”.

Ngô i đi tìm sông Đ Chú

Tác Giả: Nhà s h c Lê Văn Lan

Thứ Sáu, 19 Tháng 3 Năm 2010 04:26

Và vi t n a: “Tr c đây, n c ta cùng nhà Thanh l p m c gi i hai bên núi X ng Chì. Còn núi T Long c a n c ta v n b m t v nhà Thanh. Th ti nhà Thanh đ t quan i đ đánh thu . Đ t biên gi i n c ta b m t 40 d m”.

Nh ng dòng s bút c a các s th n – g n 200 năm tr c vi t 2 ch “tr c đây”, là tr c năm M u Thân, niên hi u B o Thái th 9, t c là năm d ng l ch 1728. Và, khi th ng th n rành m ch chuy n m t đ t 40 d m, thì cùng v i vi c nói rõ r ng nó r t liên quan đ n vi c m t m t vùng tài nguyên khoáng s n giàu có, các s th n x a cũng đã có lúc mô t k vi c tri u đình Lê – Tr nh đ ng th i ráo ri t b ng m i cách đòi l i vùng đ t y.

K t qu là nh th y chép trong các sách Trung Qu c đ i Thanh: “Nh t th ng chí”, “Đông hoa l c”... r ng tuy v n có nh ng l i l nh : “Can c gì ph i so đo 40 d m đ t đại nh bé y”, và “Chu n cho đem đ t y ban th ng Qu c v ng (n c Vi t) đ c đ i đ i gi l y”.

Vua nhà Thanh trên th c t vào năm 1728 đã ph i h ch tr l i vùng biên c ng. V Xuyên có m T Long cho n c Vi t, l y sông Đ Chú làm gi i m c. Th là dòng sông Đ Chú tr thành n i phân đ nh ranh gi i cho vùng biên c ng có m T Long và t năm này, trên gi y t , đ c tr v v i n c Vi t.

Ngôi đi tìm sông Đò Chú

Tác Giả: Nhà s&# h&#c Lê Văn Lan

Thứ Sáu, 19 Tháng 3 Năm 2010 04:26

Sông Nhò Qu (Hà Giang).

Dòng sông y ở đâu?

Vào năm 1728, cũng canh cánh nhớ bao lâu và bao ng&#i, câu hỏi y có mặt ng&#i h&# Nguyễn, tên Công Thái, vâng mệnh triều đình Thăng Long đã t&# kinh đô n&#c Vi&#t, ng&#c lên biên c&#ng đi tìm sông Đò Chú.

Gi&#a các hàng bia Ti&#n sĩ ở Văn Mi&#u – Qu&#c T&# Giám Thăng Long – Hà N&#i t&#m bia khoa &#t Mùi, niên hi&#u Vĩnh Th&#nh 11, đ&#i vua Lê Đ&#c Tông (1715), &# hàng ch&# vinh danh các “Đ&# tam giáp đ&#ng ti&#n sĩ xu&#t thân” khoa này, có ghi rõ tên tu&#i Nguyễn Công Thái, là ng&#i làng S&#i T&# Vàng, Kim Lũ, huy&#n Thanh Trì.

Sách “S&# ký t&#c biên” nh&#n xét: “Nguyễn Công Thái b&#n tính ngay th&#ng, c&#ng c&#i, ít nói, vào

chính ph mà không thiên v ai c”.

Nh ng đ c tính này c ng thêm trí tu uyên bác: “Ch 13 năm sau khi thi đ ti n sĩ, đã đ c c làm T t u Qu c T Giám (Hi u tr ng tr ng Đ i h c qu c l p hoàng gia) đ ng th i gi i v c qu c phòng: gi c ch c t bnh phiên (đ ng đ u c quan ngang b Bnh (b bên ph chúa) đã khi n gi a hàng trăm quan, Nguy n Công Thái đ c ch n đ đi lên biên gi i “h i khám”.

Cu c “h i khám” i mi n biên vi n núi r ng này, ngoài nh ng v t v gian truân đ ng sá, còn v ng vít nh ng m u mô trí trá t phía nh ng k i biên gi i và t phía bên kia biên gi i.

S cũ đã biên rõ c danh tính và hành tr ng c a chúng nh là “b n Ng c Nhĩ Thái, Phan Doãn M n, Hàng Đ ch L c, Nh m Lan Chi, Ngô Sĩ Côn, V ng Vô Đ ng...”, v i c th đo n t h i là vì “mu n ăn ch n” nên “cháo láo” ra m t đo n khác, nói r ng đ y là sông Đò Chú! (Nh ng ch trong ngo c kép là nguyên văn s cũ).

Dĩ nhiên, ch sông n c gi m o này ph i i mé d i m T Long, đ n u đ c “h i khám” d dãi xác nh n, thì trên th c đ a, v c tr l i b ng gi y t 40 d m đ t đã b m t – nh t là ch có m T Long – b vô hi u hóa, có cũng nh không.

Th là v vãn quan 45 tu i, Hi u tr ng Qu c T Giám Thăng Long, gi i ch nghĩa nh ng chân tay y u m m, không th t c trách. Ông cùng ng i c ng s - T th lang B Bnh, Nguy n Huy Nh n quy t tâm đ n thân vào cu c hành trình v i s m ng đi tìm dòng sông Đò Chú th t. Ch c ch n là h đã tr i qua nhi u gian khó, th m chí r t nhi u hi m nghèo.

B “Khâm đ nh Vi t s thông giám c ng m c” (quy n 35, t 5) ch chép g n: “Nguy n Công Thái bi t là gian trá, bèn xông pha l n l n nh ng n i lam ch ng hi m tr , đi tr i qua các vùng X ng B c, X ng Đ ng, nh n ra đúng ch sông Đò Chú!”.

Đi u đó có nghĩa là Nguy n Công Thái đã ph i ng c n a lên m n trên vùng núi có m T Long, đ cho mi n đ t biên c ng giàu khoáng s n này n m trong lãnh th T qu c. Đ y là giá tr và k t qu c a cu c “h i khám” năm 1728.

Ngô i đi tìm sông Đò Chú

Tác Giả: Nhà s h c Lê Văn Lan

Thứ Sáu, 19 Tháng 3 Năm 2010 04:26

Không nh ng th , T t u Qu c T Giám Nguy n Công Thái còn bi t quy t li t và sáng t o vào th i gian th k 18 y, “đ ng bia n i giáp gi i ngay”! (chép trong chính s).

Và ch c n ch, hào hùng thay, là i văn bia: “L y m c sông Đò Chú làm căn c , ngày 18 tháng 9 năm Ung Chính th 6 (1728), chúng ta là: Nguy n Huy Nhu n, T th lang B Bình và Nguy n Công Thái, T t u Qu c T Giám, đ c tri u đình y sai, vâng theo ch d , l p bia đá này”!

Vào m t ngày đ p tr i gi a th k 19, Vua Nguy n T Đ c, nhân s cũ, bi t vi c này, đã c m bút châu phê vào cu i t 5a, quy n 37, b chính s “Khâm đ nh Vi t s thông giám c ng m c” c a tri u đ i, r ng: “Đ o b y tôi ph i nh th ”!

Và nh ng v d ch gi kh kính c a b chính s tri u Nguy n Vi n S h c, m t th k sau, i làm chú thích cho đo n ng bút này: “L i phê này, có ý khen Nguy n Công Thái ch u khó i tìm đ c đúng ch sông Đò Chú”!

Nhà s h c Lê Văn Lan